

Abstrakt

Strany populistické radikální pravice, spolu se svými politickými úspěchy v 21. století, získaly i na značném akademickém zájmu. Vzhledem k výrazné geografické variabilitě podpory těchto stran se postupně obrací pozornost i na geografické aspekty tohoto fenoménu. Právě ty jsou v centru zájmu této práce. Jejím cílem je zmapovat intenzitu a podobu shlukování volební podpory strany Svoboda a přímá demokracie (SPD) ve sněmovních volbách v letech 2017 a 2021 a dále zkoumat geografické rozdíly ve vysvětlujících faktorech této volební podpory. Práce k těmto cílům využívá metodu prostorové autokorelace a víceúrovňové geograficky vážené regrese. Statistickými jednotkami jsou obce Česka a vysvětlujícími proměnnými sociodemografické a socioekonomické ukazatele, konceptualizované dle tří kategorií vysvětlení podpory populistické radikální pravice: ekonomického rozhořčení, kulturního rozhořčení a anomie. Zvláštní pozornost je věnována teorii anomie, vycházející z teorií masové společnosti sociálního kapitálu. Starší testování efektu této teorie na podporu pro populistickou radikální pravici vedla k ambivalentním výsledkům a tato práce testuje potenciální vysvětlení této ambivalence geografickou nestacionaritou efektu anomie. Výsledky potvrzují geografickou variabilitu ve výskytu, shlukování i vysvětlení podpory radikální pravice v Česku. Stabilním shlukem vysoké podpory je oblast Moravy, stabilním shlukem nízké podpory pak širší okolí města Prahy. Geografickou variabilitu v podpoře SPD nejlépe vysvětlují proměnné měřící vzdělání, věk a rozvodovost. Prostorová nestacionarita je vyšší u proměnných měřících anomii. Metodickou inovací této práce je zkombinování výsledků geograficky vážené regrese s metodou shlukové analýzy. Tento postup vede k regionalizaci českého území dle odlišností v relativní síle prediktorů volební podpory populistické radikální pravice. Takto byly vymezeny regiony ve Slezsku a východní Moravě, vnitřních Čechách a ve vnějším okruhu Čech spolu s jižní Moravou. Tyto oblasti jsou specifické jak odlišným vysvětlením podpory, tak i vlivem lokálního kontextu či mírou volební podpory SPD a jejího shlukování.

Klíčová slova: Anomie, Česko, populistická radikální pravice, prostorová autokorelace, shluková analýza, sociální kapitál, teorie masové společnosti, volební geografie, víceúrovňová geograficky vážená regrese.